Ч. 12 (11.353). Львів, пятниця 18. січня 1929. Oплата поштова уiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВІХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 гов. передполуднем. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Львівське самоврядування.

Львів, 17. січня 1929.

У львівській півурядовій пресі (головно в „Слові Польскім" і „Дзєнніку Львовскім") від довшого часу кипить настирлива і завзята кампанія на тему львівського самоврядування. І примирені, а опісля заприязнені й збратані з потравневим режімом польські ультра-націоналісти з гурта „Бепуа сту", і ріжнобарвна братія зі санаційного табору, обєднана на магістратському ґрунті в „Господарчому Клюбі" (з додатком двох „старорусинів"), й урядницькі чинники — всі вони одним суцільним фронтом виступають за перебудовою львівського самоврядування на свій образ і подобіє. Теоретиком-новатором у цій ділянці виступа головним чином бебістичний сенатор проф. Зкшевський.

Львівське самоврядування від довшого часу животіє в ненормальних умовинах. Формально обовязуючий досі статут м. Львова спирається на маєтково-податковій цензитарній основі, яку всякими засобами заздро оберігала „патріотична" львівська ґолтунерія", бажаючи не допустити до львівської ради представників широких працюючих мас. Під національним оглядом той статут, забезпечуючи універсальні інтереси більшости, був соціяльно й національно звернений проти наростаючого українського елементу. Союз надиханої всепольським духом львівської „ґолтунерії" з жидівською асиміляцією замикав перед українцями доступ до міської ради. В р. 1915 після повороту австрійських військ розвязано громадську раду м. Львова, іменуючи прав. комісаря (старосту Грабовського) і прибічну раду. В 1918 р. польська „Тимчасова Правляча Комісія", не вяжучись постановами обовязуючого статуту, зреформувала прибічну раду на основі партійної делеґації, а ґенер. делеґат польського уряду надав цій установі і її президії права виборних установ. Одночасно кількість членів ради побільшено зі 100 до 150.

В тому вигляді проіснувала прибічно-делеґаційна рада до 1927, аж поки уряд не розвязав її під натиском санаційних кол і не вернув до комісарської системи. Ненормальний стан в репрезентації й управі м. Львоова істнує від 1915 р., отже майже 13 літ. Без сумніву є це рекорд навіть на наші галицькі відносини.

Поворот до правного стану затягався вічно через те, що обовязуючий статут м. Львова і виборча ординація до міської ради в змінених умовах були перестарілими. Зовсім зрозуміло, що коли навіть відстала під самоврядним оглядом б. Конґресівка користувалась вже новою, наскрізь демократичною виборчою ординацією до самоврядувань, то тим більше повної демократизації вимагало галицьке самоврядування, яке має 70-літню традицію. Однак похід демократизації зустрів непоборні перепони на б. галицьких кордонах. Бажаючи польській меншости віддати рішаючий голос у всіх справах самоврядного життя, поширити „стан посідання" і не допустити до голосу українську більшість, галицьке самоврядування знищено до тла. І коли в 1927 р. в більшости усунено сумної памяти комісарщину в селах і містечках Сх. Галичини, повертаючи до анахронічної куріяльної виборчої ординації, то в тому самому часі закріплено її у Львові. Арґументовано це головно тим, що небавом уряд виступить з уніфікаційним самоврядним законом, який вилічить всі самоврядні болячки. Але минали місяці й літа, а справа не рушала з місця. Навпаки, замість нормалізації самоврядного життя, наступило дальше його припечатання в самоврядуванні другого ступня шляхом безастережного виарендування повітових рад політичній повітовій адміністрації.

Недавно в соймі знову виринула самоврядна квестія. Зголошено внесення про тзв. малий самоврядний закон шляхом поширення обовязуючої в б. Конґресівці виборчої ординації на міста і повіти Галичини. З тією хвилею проурядові і „патріотичні" польські чинники виступили зі своїми проєктами переходової розвязки львівського самоврядування.

Якіж їх бажання в тій ділянці?

В принципі обстоюють вони синдикалістичну систему в самоврядуванні в загальному на італьо-фашистівський зразок, спираючись на економічному солідаризмі. Однак теперішній момент уважають вони покищо непідходячим, незрілим для такої далекойдучої реформи з огляду на нерозвиненість синдикалістичних організацій. В переходовій добі санатори погоджуються на мішане представництво в раді м. Львова: виборне (дві третини радних) й іменоване урядом (одна третина радних). Виборна частина виходилаб з демократичних виборів, репрезентуючи населення, а іменована частина представлялаб собою фахові сили і — поза проурядовими виборними чинниками — волю уряду. Одночасно виконавча влада міста булаб унезалежнена від ради, не зважаючи на її мішаний характер. Президент міста був би затверджуваний урядом і відповідальний перед ним, а не перед радою.

Санаційно-проурядові польські чинники, експериментуючи самоврядування м. Львоова, мають на меті: 1) на терені самоврядування перевести централістичний принцип, виходячи зі заложення, що громадське самоврядування повинно бути органічною частиною державної адміністрації і 2) шляхом іменування одної третини радних заздалегідь добути більшість для дальшої експериментації, а одночасно забезпечити польський характер „кресового ґроду".

Львівський експеримент, що зродився в головах „кресових лицарів", має з часом опромінити всю Польщу і стати наглядним зразком, як забезпечити польськість міст, особливо на „кресах".

Ясно, що здійснення цих забаганок булоб по суті нічим іншим, як тільки поворотом до старої куріяльної системи в іншій формі. Міська рада у Львові складалась би з двох курій: з представників населення і довірених уряду. Ценз „фаховости", яким так завзято вимахує стоголовий гурток львівських фашистів є заборолом, за яким скривається соціяльна реакція і національна ексклюзивність з одночасним намаганням тим чи іншим способом зберігти дотеперішній стан посідання. Санатори хотять за всяку ціну виелімінувати з львівського і взагалі всякого іншого самоврядування політичний момент. Очевидно, тільки на словах, бо в нинішній добі все є **politicum**. І домагання одної третини іменованців урядом (отже суто і виключно політичним чинником) та підчинення президента політичній владі є теж **politicum**.

Очевидно, не про виключення „пятиприкметникової демаґоґії" тут іде, тільки про забезпечення впливів посідаючих і польського характеру „кресового ґроду".

Зовсім природно, що українське громадянство, якого репрезентацію, вплив і значіння бажається таким чином обмежити (бож іменованцями певно будуть такі „фаховці", як представники „старорусього" гуртка М. Бачинський і д-р А. Лисяк) в імя демократичного принципу і в імя національних інтересів буде обстоювати повну демократизацію львівського і всякого іншого самоврядування. Львів є осередком нашої національної території під Польщею. І для нас особливо важно, щоби тут (як і всюди інде) українське представництво відповідало кількости українського населення, а одночасно щоби воно було чутким сейсмографом його бажань і змагань.

Правий ухил у КП(б)У.

За Фрумкіном у ВКП слідує Маслій у КП(б)У.

Ще з нагоди пленарної сесії Центрального Комітету ВКП (всесоюзної компартії) і з нагоди програмової промови Сталіна на ній писали ми про правий ухил у теперішній російській комуністичній партії. Тоді також наводили ми листа визначного комуністичного економіста і фінансіста Фрумкіна до Центрального Комітету партії в справі політики партії на селі та взагалі в справі господарського положення в СРСР. Цей лист скваліфікував Сталін як клясичний документ ідейного обґрунтовування правого ухилу. Цілий Центральний Комітет партії осудив Фрумкіна і його товаришів дуже гостро, а навіть „зняв" кількох з них з відповідальних партійних становищ у московській партійній організації.

Одначе тим правого ухилу не зліквідовано. Найшов він своїх речників і на Україні. Про те довідуємося між іншим з програмової промови ґенерального секретаря КП(б)У Косіора, яку він виголосив на окружній конференції КП(б)У в Києві.

„Є такі товариші — казав він — у нашій партії, що, співчуваючи в душі правому ухилові, кажуть: „Навіщо так тиснути на людей, адже вони не опозиціонери". Так, товариші, міркувати не можна, шкідливо, бо це означає на ділі допомогу правому ухилові. Піти на зменшення темпу соціялістичного будівництва ми зовсім не можемо. Це означалоб послабити позиції наші перед ворогом. Праві ухильники кажуть: „У нас хлібна криза — навіщож ви так наступаєте на куркуля й тим занадто тиснете на індивідуальне господарство? Треба дати куркулеві змогу розвивати своє господарство, і тоді ми матимемо потрібний нам хліб". Цей погляд цілком недвозначно висловлено у тов. Фрумкіна в його листі до Центрального Комітету".

Далі твердить Косіор, що стати на шлях правого ухилу значить сприяти розвиткові ворожих комунізмові сил. І не поможе нічого навіть фразеольоґія правих ухильників про те, що вони, мовляв, хочуть скріпити союз зі середняками. Тут наводить Косіор листа українського комуніста Маслія до голови ВУЦВК-ту Петровського в тій справі. Маслій обвинувачує партію в тому, що вона не виконала постанов XV. зїзду партії.

„Хіба — пише він у листі — ми виконуємо заповіти Ілліча про єднання? Чому дрібниться селянин середняк? Чому ми бачимо збільшення в засівах тільки технічних культур? Чому куркулі стають активними? **Та все те тому, що селянина душать дуже важкі податки, він шукає нових шляхів для полекшення.** Куркулі стають активними, бо вони розлючені неправильною політикою, бідняки й середняки стають на їх бік, **на бік тих, кого скривдила влада.** Підбурюючи проти себе бідняків і середняків, ми допомагаємо цим куркулям".

Маслій, як бачимо, радить не дразнити куркуля, а далі твердить, що таке дразнення шкодить спілці зі середняком. Косіор твердить, що в тому листі заключається найчистіший правий ухил. Далі він простує Маслія і заявляє, що „боротьба з куркулями не тільки не ослаблює спілки зі середняком, але навпаки — скріплює її". Та наведеним лист Маслія не вичерпується. В ньому читаємо ще ось що:

„Куркуль у нас означає ворога пролетарської держави, паразита, визискувача. Всякий заможний селянин, коли він має найману силу — куркуль, небезпечний елемент. **Але якже тоді назвати концесіонерів?** У нас їх багато. Вони визискують робітників, бо так само, як і куркуль, беруть додаткову вартість. Адже працюють на їхніх підприємствах наші робітники? — Працюють. Працюють, бо їх охороняє радянський закон. Так чомуж куркуль не може мати в себе в сільськім господарстві найманої сили? **Мені здається, що продукція куркуля** багато вартніша для нас, ніж продукція американського концесіонера Гаммера. А Гаммера-ж у нас вважають не за дуже великого ворога. Ми миримося з ним і подібними до нього, а з куркулем ніяк. Щоби швидше поступати до соціялізму, ми повинні розвивати важку індустрію, поширювати свої господарські плани, збільшувати затрати на промисловість, працювати по господарському, з зиском. Таж і для куркуля цей зиск потрібний. Ми повинні щодо куркуля провадити такуж політику, як і до концесіонера... Характеристика „куркуль" теж має свої негативні сторони серед заможного селянства, — треба її позбутися".

Міркування Маслія інтересні та дуже цінні. Косіор має мало арґументів для їх ослаблення

і тому відповідає на них дуже коротко та мірно.

„Маслій нічого більшого, — казав Косіор — щоби переконати, не знайшов, як покликатися на концесіонерів. Алеж концесіонерів можна на пальцях перерахувати (сік!). А щодо робітників, то й куркуль їх може наймати, на основі радянських законів. Справа, як видно, не в цьому. Маслій турбується за щось більше, щоб не „кривдили“ куркуля, дали йому змогу вільно розвиватися, тобто власне дали йому повну волю. Цей лист від першого до останнього рядка дає повне уявлення про те, куди повертає правий ухил. Перед вами наочна ілюстрація закінченого правого ухилу. Ми повинні, товариші, мобілізувати всю свою партію, щоб дати рішучу одсіч правому ухилові в усіх його проявах“.

Ось і все, на що здобувся Косіор, щоби „розбити“ Маслія.

Абдикація Аманули.

Трагедія афганського реформатора.

Одна з найцікавіших постатей далекого Сходу зійшла на днях — на завсіди чи тимчасово, хто це може знати? — з поверхні земві. Володар Афганістану Йосиф пішов слідом свого великого історичного попередника: Аманула відкликав перед кількома днями окремим маніфестом майже всі свої реформи, опісля абдикував у користь свого брата, а накінець утік зі своєї держави літаком.

Ще недавно був Аманула могутнім володарем і його імя згадувано в Европі частіше, як котрогонебудь з найбільших пануючих. Це було в часі його поїздки по світі, коли про Афганістан і його фантастичного реформатора говорила вся Европа. Ця поїздка спопуляризувала у нас цю далеку незнану країну і її володаря й викликала до них зацікавлення в усіх кругах населення. А нині Аманула мусів ратуватися втечею перед темнотою, заскорузлістю і фанатизмом своїх „вірних підданих“.

Причини абдикації й утечі Аманули відомі: надто скоро й без належного підготування ґрунту хотів він зрівняти свою відсталу країну і її населення з Европою. За свій реформаторський розгін і запал, з яким він узявся переводити реформи, заплатив дорого, бо своїм престолом. Він бажав за одну ніч змінити обличя цілої держави: зняти афганістанським жінкам заслони з лиця, а мущинам перебратися в европейську ношу; знести гареми й перевести рішні реформи соціяльного характеру; він і вислав сотки афганістанської молоді за кордон (до Европи) на науку, щоб по її поворотї мати вишколених та освічених політиків і дорадників. Не здійснилися його великі пляни, його задумані реформи!

Аманула — володар держави більшої як Німеччина (населення тільки десять міліонів) примушений був уступити. З його реформ, що мали европеїзувати Афганістан, що мали піднести відсталу країну у всіх ділянках її життя, не вийшло нічого. Те, що пройшло щасливо в Туреччині, Персії, в Італії, — не тільки не пройшло в Афганістані, але й позбавило великого реформатора — престолу.

Упадок Аманули — це не тільки трагедія людини, це світово-політична подія великої ваги. Не можна забувати, що Афганістан лежить між СРСР і Великобританією, що він є тереном, на якому сходяться і перехрещуються впливи цих обох конґльомератів сил. Ясно, що в афганістанських подіях грали таку чи іншу ролю як СРСР, так і Вел. Британія. Від того, як розвинуться в Афганістані дальші події, залежатиме мир або війна в тій частині світа, до чого не могли б приглядатися непричасно й рівнодушно обі названі потуги. На всякий випадок абдикація Аманули і звязане з тим неясне положення в Афганістані наповняють немалою журбою не тільки сусідів цієї країни, але й інші великодержави.

—o—

„Русска аграрна партія“.

Її „ідеольоґ“ і політичні „завдання“ партії в його освітленні.

Польський тижневик „Варшавска Інформація Прасова“ (Вшистке Стронніцтва) приносить у числі з 31. грудня 1928 р. між іншим і розмову свого львівського кореспондента з „презесом“ т. зв. „русской аграрной партії“, львівським адвокатом д-ром Олександром Лисяком.

Насамперід слід дати коротеньку відповідь на питання, що таке „русска аграрна партія“? Отже є це партія, що, як твердять втаємничені та добре поінформовані особи, складається з 8-ох членів, з яких 5 засідає в прибічній раді правительственного комісаря „Народного Дому“, яким є тепер М. Бачинський. Хтож є політичним ідеольоґом тієї „чисельної партії“? Є ним, як бачимо, д-р Олександер Лисяк, який і уділює програмового інтерв'ю представникові „Варшавскої Інформації Пресової“. Хтож такий д-р Олександер Лисяк?

Про нього знаємо не надто багато, але те, що знаємо, вистарчить на те, щоби зрозуміти його „політичне інтерв'ю“ як слід та поробити з нього відповідні висновки. Отже д-р Ол. Лисяк, як довідуємося з його біографії, ще в 1892 р., коли був суддею у Жовкві, попав був в умову нелюдську і в стані помішання засудив був якогось делікванта (мабуть жида) за др'бний проступок на кару смерти. Зателеграфував до вищої судової влади, щоби йому прислати ката для виконання засуду. Очевидно, що цего засуду йому не вдалося виконати, бо відставили його до закладу для умово недужих у Кульпаркові біля Львова. Пробувши там деякий час і підлічившись, вийшов на волю як одиниця нездорова, але не безпечна для окруження.

Ставши адвокатом почав займатися і деякими громадськими справами. В наслідку такої його діяльности викинули його свого часу (перед війною) зпоміж членів „Народнього Дому“ і „Ставропиґії“ у Львові. Тепер він є головою „рускої аграрної партії“.

Послухаймо, що сказав цей „ідеольоґ“ кореспондентові „Варш. Інф. Пресової“ про свою „партію“.

„Наша партія — казав дословно д-р Лисяк — покликана фактично до життя в грудні 1926 р., але своєю ґенезою сягає перших літ по скінченні війни. Переважна часть членів нашої партії, а передовсім ряд тих, що стоять нині на її чолі були членами „Русского Народного Обєдинения“. В тій партії ми творили групу, яка віддавна різнилася від решти Р. Н. О. поглядами на деякі наші ідейні проблеми. І так, коли загал членів Р. Н. О., партії, що репрезентує з давен давна москвофільський напрямок і ґравітує недвозначно до царської Росії — був у 1918 р. за утворенням спільного фронту з українцями, забуваючи, що власне ці українці з д-ром Юстем Левицьким на чолі знищили своїми денунціяціями в часі світової війни партію, ми репрезентували в партії польонофільський напрям. Опісля в 1920 р. була актуальною справа визнання руским народом польської державности, з якою справою звернувся до Р. Н. О. народово-демократичний посол Заморскі. Партія згодилася тоді на скликання віча в тій справі (на день 29. червня 1920 р.) і ми рахували на руске сільське населення, яке в великій мірі є льояльно настроєне проти польської держави, і старається не допускати до себе партійних аґітаторів, на яких глять з недовірям, а які всякими засобами втискаються до селянської ліпянки. Одначе це віче тоді не вдалося і то головно з технічних причин, бо загал тих селян, що був прихильним до напряму репрезентованого нами політики в партії Р. Н. О. слідком фатальної погоди на віче не прибув (что?! — Ред.). На тім тлі (на тлі непогоди? — Ред.) зарисувалися значніші непорозуміння між ми і рештою Р. Н. О. А безпосередньою причиною нашого виступу з Р. Н. О. був факт, що в 19 р. прибув тут б. російський посол Серебреннік, якого просили обняти протекторат над партією. Так представлялась би історія розлому, але слід згадати, що не був це єдиний розлом у Р. Н. О. Бо коли ми репрезентували польонофільський напрямок, то іствував у ній ще й напрямок раїнський, який репрезентував теперішній пос. Сель-Робу-Єдности Вальницький і Лісковацкий, що ще перед нами доконали розлому“.

Це історія розлому! А щоже репрезентує собою тепер „русска аграрна партія“? На це відповідає її голова д-р Лисяк ось що:

„Наша партія стоїть подібно як Р. Н. О. на становищі єдности всіх руских племен, однак ми не поділяємо погляду Р. Н. О., о всі рускі племена повинні піддатися під протекторат російського націоналізму (е-ж шовінізм польський! — Ред.). Звязок з Росією визнаємо тому, що Червона Русь є колискою Руси. Якщо річ про мову, то ми стоїмо на становищі цілковитої мовної свободи і взагалі культурної свободи. Щож до нашого політичного обличча, то стоїмо на становищі польської держави і це всюди недвозначно голосимо. Уважаємо себе за братній народ в відношенні до поляків і це наше переконання будуємо на фактах, опертих з історії, яка свідчить про добре наше співжиття з польським народом, доказом чого є хочби участь численних руских полків у рядах польських побідних військ (Грунвальд). Стоячи на ґрунті Червоної Руси (мимо того, що визнаємо єдність усіх руских племен) має наша партія собі щось з се-

ФЕЛІКС ЯКУБОВСЬКИЙ

Степан Васильченко.

(До 50-ліття народження Ст. Васильченка.)

(Докінчення.)

„Чорні Маки“ — це насичений ущерть зажоєм символізму, вже справжнього типового довершеного символізму, гимн пацифізму, апотеоз притаманної взагалі Васильченкові абстрактної гуманности, ще й з домішкою релігійних образів.

Останній твір „Віконце“ є дуже типовий для С. Васильченка твір про страждання дитини в тяжких побутових умовах, помішений дитячими мріями, домішкою фантастики, обертанням в ньому прозаїчних річей на зельми поетичні, цікаві й химерні, якими малюються вони дитячій фантазії.

Тут годилосьб поставити питання про С. Васильченка, як письменника, що пише про дітей і для дітей, розмежувати ці дві зовсім не тотожні ділянки роботи й зробити певні висновки. Але всі ці питання ми уступаємо компетенції фахівців педагогів, певні того, що в їх статті повинні зявитися в звязку з Васильченковим ювилеєм. Алеж Васильченко — сам педагог і автор багатьох дитячих оповідань і казок — є чи не найвидатніший дитячий письменник на Україні.

Не говорили ми й про Васильченкову драматургію, хоч його драматичні етюди займають цілий третій том у чотирьохтомовій збірці творів, бо це таки етюди, а не розвинуті драми, дарма, що три з них („Не співайте, півні, не збивайте ночи“, „Недоросток“, „Кармелюк“) і більшого розміру. Своїми драматичними етюдами С. Васильченко не вносить багато нового до старої української драматурґії, а тільки вправно продовжує її основні традиції, забарвлюючи свої драматичні твори ще своїм ліризмом і іншими типовими властивостями своєї мистецької вдачі.

Основна особливість творчости Васильченкової: постійне протиставлення двох світів — світу буденного, жорстокого та якогось іншого, вищого. З цим світом мрії, фантазії щільно повязано естетизм Васильченка. Щоб контури того світа накреслити, Васильченко широко використовує народні пісні, фантастику, твори старих письменників, так само овіяні для Васильченка певним чаром. Нарешті, він старанно дбає про складну гру образів у своїх творах, про рясне орнаментування їх, про вишукане примхливе орудування словом. Це в Васильченка не просто добра мова й не порожнє „плетіння словес“. Тут є всі елементи тої „магії“ слова, яку ставили в центрі своєї мистецької роботи символісти.

Не слід забувати й певних елементів не тільки релігійної образности, бо навіть релігійного світовідчування, що так само подекуди притаманні Васильченковій уяві про вищий і кращий світ. Навряд чи хто зможе заперечити наявність у творчості Васильченка не тільки лірично трактованих образів релігійного вжитку (наприклад, у творах „Мужицький ангел“ або „На вечерні“), але й суто ї релігійної фільософії в таких творах, як „Спасенник“, „Чорні Маки“, або в штучній другій частині новелі „За мурами“.

С. Васильченко, говорячи про „нижчий світ“ про буденщину, злидні, кривду, лихо, бере звичайно матеріял з життя передреволюційної України. В основному тут почувається ще старий письменник-народник, поміркований борець за кращу долю селянства, не ... тих глибших соціяльних процесів, що ... дбуваються в цьому самому селянстві, а ... посвідомнії тих шляхів, якими селянство ... вийти до кращої долі. Отже, в критичній, ... тативній частині творчість С. Васильченка ... (в усіх мотивах) має певне соціяль... ... ачіння, носить у собі певні елементи соціяль... ... протесту.

Але в позитивній частині ... частині конструктивній С. Васильченко ... промігся висунути ніякої здорової тверезої ... ософії, яка могла б організовувати психіку ... ача, виводити його на той чи той певний ... ьний шлях. С. Васильченко був і лишився ... чеником, який прийшов до української літе... ... и в пізній стадії імпресіонізму в мистець... ... ості, тоді, коли під впливом нових економічних ... мов і нових обставин громадського життя і ... ґрунті вибивалися перші вруна символізм...

Одним з перших письменників, що послідовно засвоював елементи симв... ... ичної техніки, символістичного світовідчу... ... і, кінець-кінцем, символістичної фільосо... ... ув поруч з західньо-українським письмен... ... Марком Черемшиною і Степан Василь... ... Особливість творчости Степана Васильче... ... ще й у тому, що всупереч більшості симв... ... в, він як найменше носив у своїй творчо... ... елементи властивого їм европеїзму. Він тво... ... на українській народній етнографічній базі, ... ого погляду виглядаючи навіть обмеженішим ... своїх попередників, скажемо за Коцюбинсь... ... Але тим більше символізм Васильченка ... ... назвати природнім і органічним, не на... ... не засвоєним на якийсь короткий час, як ... ... ню моду пере... довних літератур.

партизму. І на тому передовсім полягає ріжниця між нами і Р. Н. О. В тактиці ріжнимося тим, що не накидаємо нашому народові російської мови, але на нашому терені мусимо визнати місцеву мову, т. є. малоруску, а противимося натомісць тенденційному перекручуванню малоросійської мови численними українськими партіями, які вводять туди зовсім небажаний для нашого народу фермент і дизоріентацію".

Далі каже д-р Лисяк, що до українського націоналізму його партія відноситься зовсім негативно, бо „український нарід є штучним витвором німецької диплъоматії, а ми визнаємо тільки русский нарід".

До польської держави ця партія ставиться „безоглядно льояльно" і вірить, що тільки льояльністю супроти Польщі можна добути змогу „доброго культурного і господарського розвитку". Під політичним оглядом орієнтується партія на Безпартійний Бльок співпраці з урядом. А в міській львівській прибічній раді оба члени тієї восьмичленної партії (М. Бачинський і д-р А. Лисяк) входять навіть до польського „Клюбу Господарчого", що має бебістичну політичну фізіономію. Вину за православя та його поширення на Лемківщині приписує д-р Лисяк „деяким епископам і священикам, що ведуть небажану політику".

Щож до „Народнього Дому", то голова тієї партії заявив: „Коли з 303 членів розвязаного Товариства „Народний Дім у Львові" остало при житті біля 100, а в числі тих є багато старців, — то вважаю, що воєвідство повинно істуючу тепер при правительственім комісарі „Народнього Дому" прибічну раду поширити дорогою кооптації згідно зі своїм уподобанням. Та рада повинна скликати загальні збори і вибрати з себе управу „Народнього Дому", згідно з приписами статута Товариства".

До всіх українських партій відноситься „руска аграрна партія" зовсім негативно. Таке саме негативне її відношення і до Рад. України, бо казав д-р Лисяк: „Ми не поділяємо прямування до злуки Червоної Руси з Україною за Збручем". Організаційний стан тієї партії тепер такий: „В тій хвилі маємо 52 кооперативи і 26 філій „Рольничого Союзу".

Ось і політична розмова цего „ідеольога" восьмичленної „русскої аграрної партії". Вона нічого собі. Нею вже й тішаться численні польські чинники, її передруковують і деякі польські пресові органи як атут проти українського політичного руху та його провідників. Нехай-же ті самі чинники тішаться тепер ще й таким поважним надбанням у їхньому політичному білянсі, як сама особа голови „русскої аграрної партії" та її минуле.

Стара січка.

Серед російської політичної еміграції.

Паризький орган п. Мілюкова „Последнія Новости" останніми часами розпочав не знати котру вже з черги полеміку з Керенським, який у своїому органі „Дні" широко обговорює питання про перегляд і зміну програм ріжних московських партій. Самі по собі статті Ф. Керенського й полеміка з ними органу п. Мілюкова великого інтересу не представляли би, якби не одна характеристична обставина, а саме, що всі зміни, які від часу революції 1917 р. відбулися на території бувшої російської імперії, а в першій мірі процес визволення й творення власних держав ріжними, перед тим поневоленими народами, який коштував їх ріки крови, а через московський імперіялізм ще й досі не дійшов до свого остаточного завершення, не змінили нічого в психіці представників московських партій.

Здавалося би, що при розгляді такого важного питання, як перегляд і зміна партійних програм треба булоб еміграції взяти на увагу й проаналізувати як найдокладніше всі ті основні події, які сталися протягом останніх десяти літ на територіях бувшої Росії. Далі треба їй булоб, з її становища виходячи, творити зовсім конкретну програму того, як має виглядати Московщина після упадку більшовиків, на що всі вони рахують. Але всього того ми в згаданій полеміці не знаходимо. І Мілюков, і Керенський думають далі політичною категорією бувшої Великої Росії, далі почувають себе уповажненими рішати й самовладно означувати, як за часів злощасної памяти Тимчасового Правительства, долю ріжних величезних народів і країн, над якими свого часу панував царський уряд.

А всеж є в цій полеміці одна цікава подробиця. Ф. Керенський, який свого часу заборонив, що правда безуспішно, другий всеукраїнський військовий зїзд у Києві, який на демократичній всеросійській нараді в Москві мав нахабство кинути представникам української революційної демократії обвинувачення, що вона за трицять срібляників зраджує революцію й Росію, цей оперетковий „федераліст" Ф. Керенський закидає тепер, цілком як це свого часу робили „українські зрадники", партії „народньої свободи" (кадетам, — група Мілюкова зве себе тепер республиканською демократією — їх „непримиримий державний централізм".

„Последнія Новости" уважають за потрібне особливо гаряче поборювати цей закид Керенського і пригадують йому, що власне кадети виставили гасло автономії Польщі й широкої децентралізації для інших народів і областей. І це, на думку органу Мілюкова, має доказувати, що партія кадетів свого часу правильно зрозуміла завдання і потреби „історичного дня"!

Як бачимо, минулий досвід не навчив Мілюкова та його сопартійників. Україна не хотіла й не могла чекати на відкладану зрештою в безконечність „широку децентралізацію", а здійснила своє право на політичне самоозначення революційним шляхом і в тяжкій боротьбі з московськими „федералістами" типу Керенського. Те саме зробила Фінляндія, Литва, Естонія, Латвія. Польща хоч і іншою дорогою, але теж дійшла до своєї власної держави.

Ні Керенський, ні Мілюков досі ще цих фактів і мотивів, які їх викликали, признавати не хотять. Вони все ще плекають давню мрію — про велику Росію в давньому обемі. Може вона бути навіть федеративною, але так, щоби в цій федерації всі права й рішаючий голос мала сама лиш Московщина. І один, і другий є завзятими ворогами паперового зрештою гасла більшовиків про „право на самовизначення аж до відділення" і ще більшими ворогами теперішньої національної політики більшовиків.

Одинокі лише московські соціялісти революціонери групи В. Чернова в Празі зробили пробу перегляду й вироблення нової програми — сотворення „спілки народів сходу" нібито на основі признання державної самостійности ріжних народів. Та й ця проба є нещирою, бо хто простудіює докладно статут цеї будучої спілки (нібк її конституцію), той побачить, що вона фактично дає окремим народам ще менше прав, ніж дає теперішня конституція Радянського Союзу.

Московська еміграція ще й досі „нічого не навчилася й нічого не забула". Тільки таким може бути наш висновок з приводу веденої тепер між двома впливовими її відламами полеміки.

У волинській тихій стороні.

(Від нашого принагідного дописувача.)

Волинь пробуджується...

Сьогодня чуємо вже досить часто, що Волинь живе. А в дійсности тільки починає жити. Щойно тепер волиняки починають ставити непевні кроки поруч українців у Галичині. Доказом цьому є „Просвіти", кооперативи, театр, рідні школи.

Населення Волині, автохтонне населення — українці. Біда тільки в тому, що більша частина його — національно несвідома і неактивна. Головна причина цього явища: анальфабетизм. Майже всі старші селяни — неписьменні, не читають отже ані часописів ані книжок. Цю дійсно кромішню тьму на Волині використовують ріжні чинники.

Вже в часі світової війни селяни відчули сильно потребу освіти, тому почали старатись за свої школи. В богатьох селах були тоді „зимові" приватні школи. За української влади повстало богато шкіл. Тепер селяни Волині дістали теж державні школи, але польські, і то велику частину з них аж по минулорічних виборах до сойму і сенату. Звичайно було так, що всякі менше більше відповідальні польські чинники обіцяли отворити аж тоді школу, як селяни будуть голосувати на „одинку". Населення, задивлене у свою ціль — школу, при тім національно мало свідоме, дійсно віддало у великій скількости свої голоси на цю листу, тому, що не було людей, які могли йому пояснити, що населення мусить мати школи і без того.

Нині майже в кожному селі є вже при-

І. СВЕНЦІЦЬКИЙ.

Національний Музей за 1928. р.

(Продовження.)

Перебудова, внутрішня праця, жертви, консервація.

Задумана у 1927 рокові будова великої *галі* на склад музейних збірок стала предметом частинного розгляду членами Кураторії Національного Музею, одначе з огляду на брак вільної готівки не можна було її почати. При дальшім розгляді питання про поширення площі для наукової праці, виявилася необхідність завести центральне огрівання, на що буде потрібна рівнож деяка квота. Можна би ще осягнути робітні для консервації нововпливаючих предметів тим, наколи би перенести мешкання служителів Музею у приватні доми коштом яких 1800 зол. річно. Одначе усе те не заспокоїть навіть на найближчий час дійсної потреби Музею у поширенні площі для систематичного маґазинування збірного богацтва памяток національної культури, для всебічного наукового досліду поодиноких збірок, та для їх відповідного і хочби тільки приблизно музеольоґічного розміщення. Тому-то Управа Музею мусіла перейти до системи якнайдальшого обмеження всяких музейних видатків, щоби остаточно можна було почати необхідну розбудову музею.

Бажаючи придбати хоч певну частину потрібної готівки на будову, Управа Музею звернулася була до Держвидава України з предложенням взяти на склад і у розпродажу певну скількість музейних видань і звязаних з ними приватних видань з історії українського письменства та української мови, але не одержала на це прихильної відповіди. Рівнож звернулася Управа через Міністерство Освіти у Варшаві до Президії Ради міністрів з просьбою за допомогу на розбудову Музею у висоті 75.000 зол. Про висліди цього прохання досі нема ніяких точних даних.

Із громадських кол відгукнулися протягом 1928 р. на заклик Управи Музею: „Обєднання" з Філадельфії, приславши дол. 60 і М. Солтис в Шікаґо 15 дол.; Добродійний Комітет львівських економічних товариств 200 зол., д-р М. Паньчишин 200 зол., „Достава" 100 зол., о. Пристай 5 дол., о. мітрат Базюк 25 зол., суддя Ткачук у Станиславові 20 зол., оо. І. Винницький, С. Городецький і п. О. Стефанович по 10 зол., д-ри А. Дарм і Литвинович із Станиславова по 7 зол.; оо. Сеницин і д-р Бучко, пп. К. Вісневський, Ю. Сеницин, д-р Ю. Олесницький, д-р Н. Савчак, інж. Ф. Олесницький, д-р І. Волинський, К. Кульчицький, В. Крупко, Н. Данин, д-р О. Маланюк по 5 зол., П. Костюк 4 зол. і 4 акції ЗВҐ, радн. Л. Чачковський і О. Козловський по 3 зол., д-р М. Лабій 2 зол.

На цілі науки одержано з Департаменту Мистецтва М-ва Освіти на досліди людового мистецтва 800 зол., на досліди про людовий театр 500 зол. і на консервацію предметів старовини 750 зол., а з Маґістрату м. Львова 1000 зол. — всього разом 80 дол. і 3.723 зол.

Від грудня 1913 р. усім загально відомо про акт всенародної передачі Основником Національного Музею о. Митрополитом А. Шептицьким усіх збірок як окремої, у державної влади законно зареєстрованої наукової фундації, як власности українського народу. Одначе через воєнні невзгодини і свого рода обідніння української суспільности в Галичині ця установа не може одержати таких квот на свої потреби, якими можна було би покрити всі конечні видатки її природного розвитку. Тому-то Управі Музею доводиться вже четвертий рік власними силами вести початі наукові видання і науково-дослідчі роботи опису поодиноких частин збірок. І якби не те, що співробітники Національного Музею працюють у ньому виключно для добра національної науки, приєднуючи для цього навіть приватний гріш, то річ певна, що Музей не зміг би був заняти того поважного становища у ряді українських наукових установ, яке він займає сьогодні.

Одначе саможертви співробітників Національного Музею не хотять видіти і розуміти ті, які, користуючись лихо зрозумілою ними охороною мешканців, не платять протягом року ані одного сотика за велике мешкання із семи кімнат або всякими способами обрізують належне комірне. Через те чинять вони дохідність з комірних домів Національного Музею не тільки дрібно малою, але й ще обтяжують скупі доходи Музею тими непомірними податками, оплатами і додатками, які протягом 1928 р. обнизили взагалі дохідність з комірних домів до 1 проц. річно. А що за найбільше мешкання музейних комірних домів не вплинуло протягом року 3216 зол., то очевидно Управа Музею опинилася перед тяжким недобором у своєму розвитку.

Тільки завдяки можливости внутрішньої позички з фонду Основника у висоті 750 долярів і обороту тимчасовими приватними позичками, яких 850 зол. осягнено рівновагу бюджетову і виконано: видання „Іконописи Галицької України XV.—XVI. в.", німецьку перерібку цієї книжки і приготовано альбом галицьких ікон XV.—XVI. в. із 17 барвними і 250 чорними таблицями.

(Продовження буде.)

найменше однокласова всенародня школа. Стан всенародніх шкіл на Волині по урядовій статистиці представляється так: 1) з польською мовою навчання: 375 шкіл; 2) з польською мовою навчання й українською як предметом: 348; 3) утраквістичних польсько-українських 417; 4) з українською мовою навчання і з польською як предметом: 5; 5) з польською мовою навчання і чеською як предметом: 12; 6) польсько-чеських: 4; 7) з польською мовою навчання і німецькою як предметом: 5; 8) з чеською мовою навчання: 17; 9) з польською мовою навчання і українською й чеською мовами як предметами: 2. Загалом всіх разом всенародніх шкіл на Волині є 1.185. Учителів всіх разом є 2.213, з того аж 1.535 поляків і тільки 535 українців. Решта (142) припадає на інші національности. Треба зазначити, що тільки 705 учителів мають семинарійну матуру.

Вже з самого зіставлення тих цифр бачимо, як дуже українське населення Волині упосліджене під освітнім оглядом, який нужденний стан шкіл в його рідній мові. Кілька чеських кольоній має 17 своїх рідних шкіл, ціле українське населення Волині „аж" — 5, а поляки, що творять зникаючий відсоток населення, аж 375 чисто польських шкіл.

При тому треба знати, що українська мова трактується у волинських школах як пяте, непотрібне колесо у возі... Як часто польські, так і утраквістичні школи не відповідають очевидно зовсім українському населенню. Загалом автохтонне населення не має великої користи з тих шкіл, бо мова навчання українській дитині незрозуміла.

Учителі тих шкіл — бувші польські військові і місцеві волиняки. Одні і другі без відповідних кваліфікацій (бувші бухгальтери, писарі то-що), при тім явні вороги всего українського. Бувші військові леґіоністи ділають, як більшість полчків, але українське учительство? Річ у тому, що воно, хоч православне, в значній своїй частині признається, не знати чому, до польської національности. Такі „православні поляки" (від 1922 р.) читають тільки польські часописи, належать до польських товариств — і за те мають поважання й піддержку. Зі свойого дивоглядного життя дуже задоволені — і нема тут нікого, хто хоч пальцем показав би на них — як на чудернацький дивогляд...

Між собою розмовляють вони звичайно по польськи або по російськи і не уважають того нічим ненормальним. В Галичині такі типи — вийми і їм надають відомий епітет, на Волині їх тьма-тьменна.

Духовенство на Волині є також темною плямою на тлі волинського життя. Батюшки звичайно без вищої освіти і провадять таку політику, яку їм накидають згори. Про свій нарід цілковито не дбають, на всякий випадок менше, як про свої коні. Вони творять чорну сотню, що з роззявленою губою чекає потайки на прихід „єдиної неділимої", а явно зазначує на кожному кроці свою архильояльність до польської держави. Загалом нинішній стан православного духовенства на Волині можна порівняти з униятським духовенством Галичини на початку XIX. століття, з тою ріжницею, що православне духовенство говорить проповіди звичайно по російськи, а не по польськи (хоч і такі випадки тепер бувають — кажуть). З селянством православні священики живуть, як кіт з собакою. Дуже поганим явищем, що знаменує православне духовенство — це відсутність самоповаги. Доказів на це можнаб навести дуже богато.

Загалом слід ствердити з болем, що ані духовенство ані учительство Волині не стоїть на висоті свойого завдання, не сповняє Богом і совістю наданих йому обовязків, за що нарід, коли прозріє, може з ревністю неофіта тяжко „відплатитися".

Всеж таки, хоч з якими несприятливими умовами стрічається українська ідея на Волині — вона з кожним днем набирає щораз більшої сили і находить повне зрозуміння серед широких мас. Українці на Волині вже не згинуть! Треба тільки більше праці і посвяти свідомих наших одиниць, а українство на Волині затріюмфує всевладно. Слід про це знати всім тямучим українським громадянам не тільки на Волині, але й у Галичині!

К. П.

Парлямент Зл. Держав ратифікував Келльоґ.в пакт.

Париж, 16. січня. Американський парлямент ратифікував Кельоґів пакт. Франц. часописи висловлюють вдоволення з приводу ратифікації та сподіються, що пакт ратифікують також інші держави. Деякі часописи перестерігають перед занадто великим оптимізмом і пригадують велику програму зброєнь Зл. Держав. „Еко д' Парі" стверджує, що ратифікація пакту робить кінець більшовицьким штучкам.

Самоврядування м. Львова.

Варшава, 16. січня. В середу радили в соймі посли зі Сх. Галичини з клюбу ББ. Темою нарад були самоврядні справи. Перший реферат виголосив д-р Зайдлер про внесення Українського Клюбу в справі розпорядку президента держави із січня 1928 про ліквідацію Тимч. Самовр. Виділу. Другий реферат про самоврядування міста Львова та Сх. Галичини виголосив пос. Строньський. У дискусії промовляли пос. Косидарський та Левенгерц, потім ухвалили таку резолюцію: Поручається президії нач. ради Безп. Бльоку співпраці з урядом півд.-сх. воєвідств, щоби: 1) ввійшла в тісні взаємини з компетентними чинниками в справі самоврядування у Львові, 2) щоби в тій справі спрецизувала погляди львівської суспільности.

Відповідь Польщі для СРСР.

Варшава, 16. січня. Мін. Залеський конферував у Бельведері в звязи з приготовуванням відповіди на останню ноту Літвінова. Марш. Пілсудський приняв у тій самій справі начальника сх. виділу в мін-стві закорд. справ Голувка. Польська відповідь прийде у Москву мабуть у суботу.

Відпустка Чічеріна.

Москва, 16. січня. Рада народніх комісарів продовжила втрете відпустку Чічерінові. Мабуть продовжать іще її до 1. липня. Фактичним керманичем уряду закорд. справ є далі Літвінов. Також член колеґії закорд. справ Карахан дістав довшу відпустку.

Невдалий переворот у Туреччині.

Царгород, 16. січня. У Брусі викрили змову, якої метою було повалити істнуючий уряд Кемаля баші збройною силою. Змовники хотіли з невдоволеними елементами маширувати на Анґору й обняти владу в державі. Взагалі арештували 80 людей, з тих 47 передали судові, а 33 увільнили.

Розвязання італійського парляменту.

Рим, 16. січня. Декрет у справі розвязання італійського парляменту буде темою нарад Ради мін. Декрет може підписати король у понеділок. Укладають лісту кандидатів будучого парляменту. Є в ній 1000 назвищ, а предложать її Вел. Фашистівській Раді до затвердження.

Афґан на вулькані.

Льондон, 16. січня. Успокоення в звязи з абдикацією Аманули не наступило. Новий король має, щоправда, довіря духовенства, але не має достаточного авторитету серед повстанців. Теперішній володар меньше енерґічний, ніж Аманула. В околицях Кабула замішання, що на випадок наступу повстанців може причинитися до заняття столиці Бача-Сакого. Повстанці, крім скасування всіх реформ, домагаються, щоби чужинцям заборонити приїздити до Афґану на два роки. В околицях Кабула шляються ватаги, що загрожують спокійному населенню. Також анґлійський консулят далі загрожений.

Абдикація Аманули, здається, означає повну побіду повстанців. Новий король досі відокремлений і не має рішаючого голосу, тимбільше, що провідник повстанців Бача-Сакао у відозвах зазначив, що він саме обійме владу та скличе Нац. Зібрання, яке мабуть, так як колись Аманулу, вибере його королем. Повстання значно підважило впливи СРСР, із яким Аманула був у союзі. Щодо полковника Льоренса, то роля його в повстанні невиясчена, але сам переворот, ослаблюючи більшовицькі впливи, є зовсім на руку Анґлії.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·88·00—8·88·50, канадійський долар 8·82·00—8·82·50 чеська корона 0·26·25—0·26·50 австрійський шілінг 1·25·50 1·26·00, румунська лея 0·05·00—0·05·50, французький франк 0·34·50 0·34·75, швайцарський франк 1·71·50—1·72·00 фунт штерлінгів 43·50·00—43·60·00, радянський червінець 18·00—19·00.

Золото: 20 корон 36·50·00—36·80·00, 20 франків 33·75·00—34·40·00, 20 німецьких марок 41·70·00—42·00·00, 10 російських рублів 46·50·00—45·70·00.

Срібло: Австрійська корона 0·69·00—0·70·00, 5 австрійських корон 3·60·00—3·70·00, австрійський фльорен 1·80·00—1·85·00, російський рубель 3·00·00—3·10·00, копійки за рубель 1·50·00—1·55·00.

Збіжа.

Пшениця двірська 45·75—46·85, пшениця селянська 43·00—44·00 жито галицьке 33·0—33·75, ячмінь галицький броварняний 34·50—35·50, ячмінь на мливо 27·50—28·50, ячмінь пастівний 35·50—36·25 овес галицький 29·25—30·25, кукурудза румунська 35·50—36·50, бараболя промислова 4·75—5·00, фасоля біла 95·00—100·00, фасоля кольорова 50·00—55·00, фасоля краса 65·00—75·00, горох пів-Вікторія 51·00—55·50, горох пільний 38·00—40·00, бобик 32·75—33·75, мішанка паст. в зерні 00·00—00·00, вика 38·00—40·00, сіно солодке кравне прасоване 18·00—0·00, солома прасована 8·00—9·00, гречка 37·25—38·25, льон 72·00—74·00, лубін синій 22·00—23·00, ріпак озимий 75·00—77·00, мука пшенична 40 прц. 72·00—73·00.

За опіку над ремісничою молоддю.

Про українську ремісничу молодь у Львові і завдання Т-ва „Зоря".

Життя — це завзята боротьба, в якій сильніший завсіди гором і тому його правда. Такі думки почуєте на кожному кроці. Але українці не звертають більшої уваги на ту правду. Мабуть тому ще менше уваги присвячуємо рушійним силам нинішнього національного життя, зокрема українському робітництву. Опісля не нарікаймо потім, якщо розчарування за розчаруваннями, невдачі за невдачами стрічають нас у кожній ділянці національного життя, як невмолимі наслідки своєрідних причин. Гляньмож вже без рожевих окулярів, сміливо сірій, сумній нашій дійсности у вічі, щоб у недалекій будучині не заскочили нас ще прикріші несподіванки!

На селі великий голод на землю з примусовим безробіттям, страшенне зубожіння, значне обмеження еміґрації, навіть сезонової і т. д., — все те примушує сільську молодь шукати заробітків у містах і вчитись ремесла. Цей рух молодої сільської бідноти йде, на жаль, попри нас і вона стає скорше чи пізніше погноєм польської культури. Вона для нас пропадає. Чи можемо дивитись дальше на це з дотеперішньою тупою байдужністю? Годі! Сільська молодь польонізується в застрашаючий спосіб у майстрів-поляків, у промислових школах та по ріжних ремісничих бурсах, як ім. Косткі, тов. „Скала" й інш. Селянська дитина, відірвана від родини і полишена на власні сили в чужім для неї середовищі, улягає скоро впливові чужої школи й окруження та винароджується. Ми навіть не уявляємо собі цих страт для нашої нації, бо в противному випадку ми нівелювалиб напевно ці ворожі впливи своїми зусиллями в цім напрямі.

Одиноке українське т-во „Зоря", ця робітнича „Просвіта", яка повинна заопікуватися українською ремісничою молоддю і доповнити позашкільним вихованням її світогляд, — не може виконати своїх обовязків супроти неї, бо не має ані потрібних матеріяльних фондів, ані відповідних кваліфікованих людей. Тому не дивуймося, що лише ледви і десята частина (250—300 осіб) ремісничої молоді виховується в т-ві „Зоря", а всі інші (2.500—3.000 осіб) кристалізують свій світогляд і характер, набирають знання й освіти по польських ремісничих бурсах, по польських товариствах, де польські прелеґенти відповідними рефератами і літературою виховують з нашої молоді запеклих яничарів. Поляки не жалують на це грошей. Здається, що бодай українські ремісники-майстри повиннні заінтересуватися цею важною справою і своїми вкладками допомогти т-ву „Зоря" виконати свою роботу. Тимчасом до того дуже далеко.

Так, як тепер справи стоять, то більша частина українських ремісників навіть не є членами „Зорі". Зате по польських професійних орґанізаціях наші ремісники витирають усі кути і вислуговуються польським партіям. Забувають серденьки, що з їх вкладок ці самі профес. орґанізації дають субвенції виключно польським ремісничим бурсам.

Т-во „Зоря", основане піоніром нашого економічного відродження в Галичині пок. інж. Василем Нагірним, розвивало до війни досить живу діяльність між українською ремісничою молоддю і навіть придбало власний дім у Львові та покрило своїми філіями цілу Галичину. Світова хуртовина знищила ці орґанізаційні звязки. Але національно свідоме українське робітництво й ремісництво кинулося по війні до праці. В 1921 р. основано при „Зорі" секцію опіки над ремісничою молоддю в память пок. В. Нагірного. Секція істнує донині. Тоді основано також секцію для дівчат, але вона скоро розлетілась. Нині т-во „Зоря" має по ріжних містах Галичини 17 своїх автономних філій, з яких деякі розвивають доволі живу діяльність.

Виділ „Зорі" старався утворити краєве т-во опіки над ремісничою молоддю, але воєвідство відкинуло цей проєкт статуту. Статут находиться тепер у митр. Шептицького, протектора нашої ремісничої молоді. В справі того статуту треба буде поробити всі потрібні заходи.

Якщо не хочемо втратити активний міський елемент, наше робітництво, без якого наші міста не наші, допоможім т-ву „Зоря" виповнити його завдання. В тій ціли належалоб поділити Львів на райони, так, щоб наша ремісничя молодь могла сходитися у вільних хвилинах на виклади. Культурно-освітні установи повинні в порозумінні з виділом „Зорі" подбати про відповідних прелеґентів, які викладалиб для молоді і про відповідні салі. Належну увагу повинні ми звернути також на пластовий рух між ремісничою молоддю, який знайшов собі добрий ґрунт між нашими ремісниками і піддержати його. Така праця принесе небавком цілком певно добрі овочі і тоді зможемо глянути сміливіше в будучину нашого елементу по містах.

М. Х.

НОВИНКИ

— **Фотограф Янушевич** вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої). Тел. 59—60. 1258

— **Заняття „Діла“.** Вчорашнє „Діло“ заняло львівське Старство Гродське за допис з Яблонова про те, як громадська площа перейшла там на власність „Т. Ш. Л.“. З того допису ми викинули всі дразливі місця, а всеж таки це не охоронило нашого органу від конфіскати і матеріяльної страти. Це перша конфіската „Діла“ в цьому році.

— **Колядки в Успенській (Волоській) церкві** відспіває відомий мішаний хор під управою д-ра Неділки в **неділю, дня 20. січня ц. р.** в год. 12-ій вполудне. З огляду на це, що весь прибуток з тої нагоди йде на „Рідну Школу“ — надіємося чисельної участи.

— **Вечір наших артистів.** У доповненні до нашої вчорашньої новинки про бенефісовий вечір артистів нашого театру, який відбудеться в суботу дня 19-го ц. м. у салі Музичного Т-ва ім. Лисенка в год. 7.30 веч., повідомляють нас, що між іншим будуть виконані на вечорі модерні танці такі як кекуок і танок апашів, а в відділі інсценізації артисти виконають ілюстрацію до пісень „Ой, у полі вітер віє“, „Ой, видно село“, „Чумаки“ і „Веснянка“. Білети на вечір продаються раніше в Союзному Базарі.

— **На покриття шкід** заподіяних 1-го листопада в „Академічнім Домі“ пересилає Філія Союзу Українок у Чорткові 50 зол.

— **Львівська хроніка.** Чотири особи ранені „на гладкій дорозі“, поховзнувшись на свіжім леді. — На вул. Михайла 7. на Замарстинові, брат та сестра побили до крови свою сестру 40-літню Сару Гольдберг, а зломавши її руку, викинули її на вулицю. — 25-літня Ольга Бабій з причини нещасливого кохання випила за багато йодини.

— **Сніг і залізниці.** Досі неналаднана правильна залізнича комунікація на головних лініях, що є сильно засніжені. Деякі поїзди спізнюються на кілька годин. Над очищенням усіх залізничих шляхів у Польщі працює тепер приблизно 150.000 робітників. В слід за катастрофою біля Руданець прийшла друга недалеко стації Лавриків (Львів-Рава Руська). Особовий поїзд зійшов зі шин, так, що пять возів найшлось на насипі. Причиною були зіпсовані шини. Людських жертв не було.

— **Жертви залізничої катастрофи.** Приходять точні звістки про жертви в людях при катастрофі біля Руданець: убиті керманич поїзду Мартин Бідний і палій Іван Цецюра. Ранені важко машиністи Ренкав і Беда, лекше залізн. урядовці П. Гаровський і І. Краєвський. З пасажирів є ранених 13 осіб, усі жиди, здебільша купці, і Теодор Прокопович з Камінки Струм.

— **Нові шкільні програми.** З міністерства освіти з Варшави прийде у найблизчім часі розпорядок щодо зміни програми в середніх школах. Цей розпорядок змінює в усіх клясах відношення скількости годин поодиноких предметів. Покищо невідомі мотиви цих змін з педагогічного погляду.

— **Почтові бюра.** „Газета Поранна“ звертається з покликом до почтової влади, щоби оглянула почтовий уряд на вул. Фридрихів, що для клієнтів заступає лазню. Добре було би, якби хто з вищих почтових урядовців попробував також колись заглянути до почтового бюра на вул. Валовій і там надати поручений лист або купити марку. Оба згадані бюра не уряди, а чистилища.

— **У Т-ві „Зоря“** на вул. Вірменській 25. дає в суботу в год. 7. веч. свій вечір відомий наш монольоґіст п. Микита Войтович. У програму входять веселі характеристичні монольоґи та сатиричні образки.

— **Любовна історія.** На вул. Янівській 57 трапилась траґічна любовна історія. Молодий двадцятькількалітній послужник (кельнер) з каварні „Бельмонт“ Адольф Горшовський тяжко пострілив молоду жінку старшого поліцая Бонка, Станіславу, і сам застрілився. Бонк оженився кілька літ тому у Львові, але не міг задовольнити домагань дівчини, яка була манікуристкою та фризіеркою, що звикла до безжурного, веселого життя. З нудьги вона вернулась недавно до своєї професії і часто проводила час у товаристві молодих мущин по кінах і ресторанах. Недавно вона познайомилась з молодим кельнером Горшовським, який закохався в ній і намовлив її розвестись та виїхати з ним до Борислава. Бонкова внесла навіть до суду прохання в справі сепарації, але згодом роздумалась і не хотіла піти за намовами Горшовського, який за той час став її комірником і мешкав в її хаті. Після рішаючої розмови на тему розводу з Бонковою, Горшовський у розпуці стрілив двічі до Бонкової, а раз до себе.

— **Ріжні вістки.** Шведський урядовий денник оголосив звістку про заручини шведської княжни Марти з норвеським князем Олафом. Король Густав V. дав згоду на це подружжа і шлюб відбудеться весною. — Варшавська всеакадемічна союзна дружина „гокею“ грала проти дружини „Европа-Канадійці“ і програла в відношенні 1:6. — Трьох спортовців вийшло на шпиль 5.199 м. гори Кенія, де людська стопа була в останнє (себто вперше) у 1899 р. — На Моравії трапилось кілька випадків нової форми грипи, яка вдаряє на мозок; недуга тріває коротко і є смертельна. — Відомий американський міліонер Рокфелер виїхав до Неаполю. — Два міста Москва і Твер почали шахову гру місцевих шахових союзів через бездротний телеграф. — У поль. місті Влоцлавек у кіні обвалилось поруча галерії; 19 осіб ранених. — У Парижі помер барон Трістан Лямбер, найстарший рояліст, який, не вважаючи на своє глибоке привязання до церкви, не покинув органу „Аксіон Франсез“, після її конфлікту з Ватиканом. — Відомий герой океанського перелету Кель небезпечно ранений в око підчас їзди на лещетах. — В еспанськім місті Віверс автобус, що віз спортовців копаного мяча, впав у кручу; 2-ох убитих, 15 тяжко ранених.

— **Евритмічний вечір у Парижі.** Пишуть нам: У Парижі в школі Р. Штайнера на вулиці Кампань премієр 6 а, приготовляють на 26-го ц. м. евритмічний попис в 6 европейських мовах. Між ними буде й наша, з якої відтворять поезію Ів. Франка „Червона калина, чого в лузі гнешся...“. Чужинці, що прийдуть на цей вечір почують може вперше і нашу музику. Такий евритмічний вечір давали наші артисти та аматори минулого року у Львові, але ця перша несміпива спроба не мала сподіваного успіху. Що торкається паризького вечора, про який повідомляють нас із Парижа, з проханням дати про це звістку для... париських земляків, насувається одна рефлексія: справді дивна доля нашої преси! Париські українці мусять аж з львівського денника вичитати про те, що роблять їхні земляки в цьому-ж місті!

— **Продажа „Нає Фрає Прессе“?** Від кількох днів віденські політичні кола шепочуть собі на вухо (але так голосно, щоби чути було на всіх кінцях світа), що „Нає Фрає Прессе“ має в найближчому часі змінити свого власника. Теперішній власник має, кажуть, підписати умову і відступити цей денник берлінській фірмі Ульштайн. Новий видавець мав би ширити ідею зединення Австрії з Німеччиною, а крім цього мав би пробувати обєднати довкола цього денника всі демократичні елементи в Австрії. Якщо ця звістка здійснилась би, то нема сумніву, що й зверхній вигляд старого денника змінився би основно. Новий видавець за прикладом „Берлінер Таґеблятy“ почав би напевно в першій мірі від такої реформи, як зміни ґотицького письма на латинське.

— **Рекордове місто.** На засіданні міської ради Будапешту директор фінансів Ген подав до відома таку сензаційну статистику: минулого року було в місті 600.000 податкових екзекуцій. Тому, що в місті є всього 150.000 осіб, які платять податки, виходить, що пересічно припадає на одну особу 4 екзекуції річно. Влада думає над способом, як вийти з цієї ненормальної ситуації.

— **Пляшки з паперу.** Всі ню-йорські молочарні почали вживати новий винахід — паперові пляшки, замісць скляних. Практика ствердила, що дешевше і більше ґіґієнічно вживати паперову пляшку єдиний раз, як скляну — мити. Аналоґічний досвід зробили вже давно ресторани з паперовими серветками, замісць полотняних.

З театру.

Кооператива „Український Театр“ під дир. Й. Стадника: „Мадам Баттерфляй“, опера в 3 актах Пуччінія.

„Мадам Баттерфляй“ Пуччінія, виставлена вперше 1904 року в Міляно, заволвала собі в розмірно короткому часі у своєму побідному поході цілий світ. Небогато таких опер, що моглиб рівнятися з нею під оглядом популярности і симпатій у публики! Ще хіба тільки опери Вердія, що теж обігли цілу земську кулю, можуть рівнятися щодо популярности і витримувати конкуренцію з „Мадам Баттерфляй“ та іншими операми Пуччінія („La Bôhéme“, „Тоска“, „Турандот“).

І на нашій убогій сцені святкувала свій тріюмф „Мадам Баттерфляй“, в ролі якої виступала незабутня Рубчакова. Саме минає двацять літ, як відбулася премієра цієї опери в Станиславові в театрі „Руської Бесіди“ під дирекцією Й. Стадника... Це був неабиякий тріюмф і хто бачив тоді цю виставу, той не скоро її забуде. Захоплювалися тоді і свої і чужі, виставу повторювано кілька разів. А по двацятьох роках побачили ми цю оперу знову в постановці дир. Стадника, — але вже у Львові і... в цілком порожній салі. Богато дечого хотілосяб сказати з цього приводу!

Не знаю, як хто, але я був дійсно приємно здивований, побачивши „Мадам Баттерфляй“ на сцені Т-ва Лисенка. Я не вірив, що тими скромними силами й засобами, якими розпоряджає український театр під дир. Стадника, можна виставити по людськи цю нелегку оперу. На щастя, помилився. „Мадам Баттерфляй“ із салі Лисенка не потребує стидатись своєї славної предтечі з перед 20 літ.

В ролі Хо-Хо-Сан-Баттерфляй запрезентувалася якнайкраще п-і *Орлян*. Співала мягко й ніжно, до чого достроювалася і її бездоганна гра. Старалася бути дійсно „метеликом“ по інтенції автора лібретта і великого композитора. Гідним її партнером був п. *Никитин*, що має дуже гарний голос і добру сценічну поставу. Виступив у ролі Линкертона вперше, але того не можна було пізнати, бо поводився на сцені свобідно і співав захоплююче. В особі п. Никитина наш театр дістав нарешті дійсно доброго першого тенора-соліста. П. *Рубчак* як консуль Шарплес наших похвал не потребує. Поводився на сцені з гідністю, співав як рутинований артист (цю ролю креує він здавна). Слова признання належаться також п-і *Бенцаленій* (Сусукі) за її ніжний спів (мецосопран) і за переконуючу гру. Тип всестороннього „промисловця“ (Ґоро) мав доброго відтворця в особі п. *Бенцаля*.

Сцена і її обстановка скромні, але нікого не разили. Хори дівчат вишколені як слід. Скріплена орхестра під батутою п. Барнича. *І. Н.*

До заміток про фільму „Т. Шевченко“.

(Допис з Тернополя.)

До заміток, які появилися про фільму Шевченка в нашій пресі, я докинув би оцих кілька слів:

Найбільшою недостачю тієї фільми я вважаю те, що в ній нема представленого духового розвитку Шевченка. Шевченко не ходив до жадних загальнообразуючих шкіл, отже де ті книжки, на яких він учився?, де ті люди, котрі були йому провідниками в науці?, і взагалі де той варстат, у якому доконувалася його духова переміна зі селянського хлопця на високоінтеліґентну й образовану людину? Певно, Шевченко був ґеній — це 95 відс. праці й поту, а тільки 5 відс. фантазії й інтуїції, а тої праці й поту в Шевченка на фільмі якби зовсім не було видно. Колиб тому Шевченкові, так як він є представлений на фільмі, зняв Бідермаєрівську сукману і фрак, а наділив селянську свитку, то він зовсім не ріжнився би ні фізично ні духово від звичайного селянина й тоді його поява на тлі панського середовища, в якому він обертався, булаб зовсім незрозуміла.

Так само нема представленого поетичного розвитку Шевченка. Розуміється, і тут можна би сказати, що поет родиться, а не виробляється так, мовляв, в який спосіб можна би це на фільмі вивести? Одначе, хоч поет і родиться, всеж таки його мова, стиль, сюжети, мотиви, ідеї й тенденція розвиваються і на це кінові мистці й операторн повинні найти спосіб, щоби це унаглядніти. Думаю, для унагляднення поетичної творчости Шевченка замало є, як це зроблено у фільмі, вивести, як він, будучи в академії мистецтв, одного гарного вечера чи ночі сів до стола й почав писати, або як на засланні виходив поза касарню в степ і писав. На фільмі, що виводить індивідуальне життя поета від літочого віку аж до хвилі смерти, ми хотіли би бачити ту червону нитку, що веде від звичайненької баляди „Тополі“ до високої суспільно-політичної концепції „Сну“, „Посланія“ й „Кавказу“. Та всего того ми на фільмі не бачимо.

Та найважніша хиба фільми це те, що Шевченко представлений тільки як виключний і неподільний політичний симпатик закріпощеного селянства. Противь ми знаємо, що Шевченко ідеалізував і захоплювався історичною Україною з її гетьманами й козацтвом. Дальше Шевченко проповідував самостійну Україну в майбутності, і, хоч йому та Україна в поетичній уяві привиджувалася як держава „без холопа й пана“, то всеж таки є абсурдом приймати, що Шевченко уявляв собі істнування якоїнебудь держави тільки з одною суспільною верствою, в даному разі, селянством і що він тільки з тим селянством симпатизував. Вкінці Шевченко, почавши з того часу, як був викуплений з кріпацтва, обертався тільки в кругах мистців, учених, високих урядників, поміщиків, ґрафів і князів, між якими певно були й ідеалісти, але всеж і такі з них були далекі від виключних політичних симпатій до селянства, і певно Шевченко у великій мірі переймав від них суспільно-політичні погляди.

Коли ми з того боку будемо дивитися на ту фільму, то побачимо, що вона для українця-інтеліґента, або скажім, інтеліґентного українського громадянина взагалі, не представляє великої або представляє дуже малу позитивну вартість. Не представляє тому, що нічим не причиняється до висвітлення питання про суспільно- й національно-політичний світогляд Шевченка, а головно про його розвиток з унаглядненням причиновости. Найглибший ідеольоґічний рів, який мусів Шевченко перескочити, був рів якраз від політичних симпатій виключно до селянства, симпатій, які були йому як селянському синові прищені, до симпатій і до інших суспільних верств

чи, скажім, до цілої нації, які він мусів щойно з часом набути. І фільма, яка малаб бути вірним образом життя Шевченка — та це, певно, не буде фільма більшовицька, — мусілаб докладно представити, як, коли і завдяки яким чинникам й евентуально, ще до якої степені, він цей рів перескочив.

За те, коли хочемо бути справедливі, то мусимо признати, що для неінтелігентного українця, скажім, для селянина, робітника й міщанина, котрий в річ менше вглиблюється, фільма безперечно представляє велику освідомлюючу вартість і було би пожаданим, щоби її висвітлити в кожному без вимку українському селі.

Ів. Билина.

Дописи.

РАВА РУСЬКА. (Справа скасування коршми в селі Вербиця). По думці закону з дня 23/4 1920 р. рішила наша громадська рада дня 2/9 1928 скасувати в селі коршму і продажу алькоголів. Дня 16. 9. 1928 р. відбувся в цій справі плебісцит, який переведено на підставі лист голосуючих до сойму, а який рішив одноголосно скасувати коршму. Про вислід голосування повідомлено старосто і скарбовий уряд в Раві Руській. Прийшов день 1. січня, а староство дальше в цій справі мовчало. Жид-шинкар як продавав, так продає горівку дальше. В дні 3. січня пішла делєґація громади в особах пароха о. Юліяна Криницького і начальника громади Гриня Пушкаря до староства з проханням поладнати цю справу, себто замкнути шинк. Комісар староства, референт повищої справи, відповів, що закон такий вправді є, але він не виразний, тому, що не передбачує рекурсу, який вніс шинкар; закон не говорить, хто має рекурси полагоджувати, староство чи воєвідство, а він (себто комісар) уважає, що справу цю малаб рішати виборча комісія до сойму, котрої в нас тепер нема. З того видно, що шинк має і на дальше лишитися, а шинкар дальше продає горівку та сміється сам один з усіх громадян. Притім комісар сказав, що скасування шинків — це справа більше політична, хоч знаємо зі статистики, що й у варшавському воєвідстві усувають також шинки, а в „Ілюстрованім Курєрі Цодзєннім", з дня 6. І. 1929 р. читаємо, що в Прушкові, чисто польськім місті, на основі тогож закону скасовано з днем 1. І. 1929 р. всі шинки. Звертаємося до наших послів, щоби цю справу порушили на соймовій арені, тимбільше, що богато громад в равському повіті перевело подібне до нашого голосування без ніякого дотепер висліду. — **Громадяни.**

„Просвіта" — це одинокий найкращий вартовий українського духа. Вона одинока виведе нас усіх на шлях кращої долі — на сонячний шлях.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Известия по русскому языку и словесности 1928. Том І., книга 2. Издательство Академии Наук СССР. Ленинград 1928. Форм 8°, стор. 335—618.

Указатель авторов и их статей, напечатанных в известиях с 1896 г. по 1927 г., тт. I.—XXXII. Издательство Академии Наук СССР. Ленинград 1928. Стор. 55, форм. 8°.

ЖУРНАЛИ:

Богословія, науковий тримісячник. Видає Богословське Товариство. Львів — 1928. Т. VI. кн. 4. Стор. 1—64. Форм. 8°.

Світло, популярно-науковий літературний журнал. Р. II. Ч. 1. Січень, 1929. Ню Йорк.

Більшовик України, політико-економічний журнал ЦК КП(б)У ч. 24, з 31. грудня. Державне Видавництво України 1928. Зміст: Передова — Наказ депутатам міських та сільських рад. Н. Наумов — Партія в боротьбі з ухилами. Е. Бранд — Десять років польської держави. В. Введенський — Проблема нар. госп. розвитку України і генеральний план; І. Цекіновський — До національного питання в роботі с.-г. кредитової низівки на Україні; Ф. Попов — Проблема аграрної перенаселености та шляхи розвитку народнього господарства УССР; А. Іванівський — Культурне обслуговання села; Поссе, Прокофьев, Штейн — Чи був Плеханов більшовиком?; Ф. Глаубауф — Наступ правих на К. П. Німеччини. Листи й відозви. Стор. 116. Форм. 8°.

Бюлетень Гетьманської Управи. Ч. І. Січень, 1929 р.

Бюлетень Державного Видавництва України. Грудень 1928. Ч. 12.

З днів радости і смутку, одноднівка, присвячена українським інвалідам 1918—1928. Львів, 1929. Накладом У. Т. Д. І.

Чорноморе, журнал Українських Студентських Братніх Корпорацій ч. 1. 15. грудня 1928.

Літопис українського друку, ч. 51, 22. грудня 1928 р.

Вільне Козацтво, двотижневий журнал літератури й політики. Ч. 27. Прага, 10. січня 1929.

Сільський Господар, ч. 1. Січень 1929. Р. XV.

Жіноча Доля, двотижневик для українського жіноцтва. Рік V. Коломия. 1.—15. січня 1929 р. Ч. 1—2.

Ми Молоді, орган українського протиалькогольного руху. Рогатин. Січень-Лютий, 1929 р. Ч. 1—2. Р. II.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Кооператива „Український Театр" під дир. Й. Стадника.

Четвер 17-го, г. 4. попол. „Мазепа", вистава для учнів по знижених цінах.

Субота 19-го, г. 3. попол. „Орфей у пеклі".

Субота 19-го, г. 7·30 веч. Збірний вечір артистів театру. „На перші гулі" і сольові виступи.

Неділя 20-го, г. 3. попол. „Король вальсів", оперетка на 3 дії Міллера.

Неділя 20-го, г. 7·30 веч. „Ніч під Івана Купала" (відновлення).

Великий Міський Театр:

Четвер 17-го, г. 7·30 веч. „Страшний Двір".

Пятниця 18-го, г. 7·30 веч. „Бродвей", песа Даннінґа і Абборя (прем'єра).

Кіна.

„Аполльо": „На провесні" Жеромського.

„Лев": „На провесні".

„Оаза": „Шейх Фазіль за мурами гарему".

„Палас": „Мадярська рапсодія".

„Фатаморгана": „Цікава дама".

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло".

В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.